

'IK BEN NIET OP DE WERELD OM
ROMANS TE SCHRIJVEN'

**HUGO CLAUS:
'JE KUNT
JE
ELEMENTAIRE
EERLIJKE
SCHREEUW,
ALS DIE
NIET GOED
GEPLAND IS
LATEN'**

Ik: 'En zij?'

H. C.: 'Het geldt voor allebei. Ik geloof niet, dat ik het goed zou vinden als ze met een andere man... En het is niet iets wat onderhevig is aan... Kijk, er gebeuren dingen die het bevestigen. Ik houd van mooie vrouwen. Ik kijk met plezier naar alles wat vrouwelijk is. 't Zou te denken zijn, dat ik regelmatig in bed ga met wat zich aanbiedt. Ik bedoel, ook de trouwsituatie is onderhevig aan (zoekt naar het woord) de vuurproef. 't Klinkt heel ritueel, het heeft ermee te maken. Goed, ik blijf erbij. Ik zie dat als het enige voor mij. 't Is gek natuurlijk, 't is niet normaal, van het afwijzen kan je zeggen, het is pervers.'

Ik: 'Dr. Kijzer van de NVSH zet over het met een ander gaan, het heeft toch iets armoedigs.'

H. C.: 'Dat heeft iets smalends, daar ben ik het niet mee eens. Als er een derde nodig is, dan noem ik dat geen armoede. Natuurlijk zijn er een beetje ranzige vieze kantjes aan, maar het lijkt me niet dat het wezenlijk iets is om je tegen af te zetten.'

Ik: 'Het kan zijn dat je trouw belangrijk is voor je werk.'

H. C.: 'Ik schrijf niet over mezelf zoals Van het Reve en Hermans. Dit stuk is opgedragen aan Guido, Ode en Johan, mijn drie jonge broers. Omdat er zoveel verhalen en situaties in voorkomen, die zij net zo goed kennen als ik. Ze kennen honderden verhalen. Ik luister naar ze. Enkele heb ik eruit gelicht. Ik wil voorwerpen maken. Later als ik tachtig ben zal ik misschien uit al mijn publicaties ontdekken welke spons ik ben geweest.'

Ik: 'Volgens Weisgerber (Aspecten van de Vlaamse roman) leer je nog altijd op je jeugd.'

H. C.: 'Ik zou willen weten wie wel los komt van zijn jeugd. Wat is er niet allemaal gebeurd voor en na mijn twaalfde jaar. Ach, ik vind het geen verwijt, maar ik zou overigens niet weten wat dit stuk te maken heeft met mijn jeugd.'

Het leidt naar oud worden en zijn voorkeur voor 'pafferig, kwijlend in de zon zitten' boven vrij intact blijven door middel van een spartaans en vegetarisch leven.

Ik: 'De psychiater dr. Westerman Holstijn zegt, mensen die veel aan sex doen blijven lang jong.'

H. C.: 'Hoe meer je vrijt, hoe meer je wilt en hoe minder je wilt, hoe minder je wilt. Daarom is het celibaat voor priesters helemaal geen probleem.'

Weet je, die oude valken, als die een konijntje zien, laten ze zich zakken, maar niet eraan, konijntje weg. Dat komt, ze zien niet goed meer. Daarom gaan ze op de rots zitten en sterven van honger. De condors (gieren) vliegen heel hoog in de hemel, komen daar bij elkaar en terwijze ze vallen gebeurt het orgasme. Condor... gouden kut. Als ze te laat los laten, kunnen ze te pletter vallen. Ik heb veel gelezen over biologie. Als ik gedichten schrijft, duikt dat op. Dan zie je na een tijd, dat je het zoveel over valken hebt. Tegelijk ontwikkelen zich op persoonlijk terrein ook rare afwijkingen, en dan ga je het verband zien.'

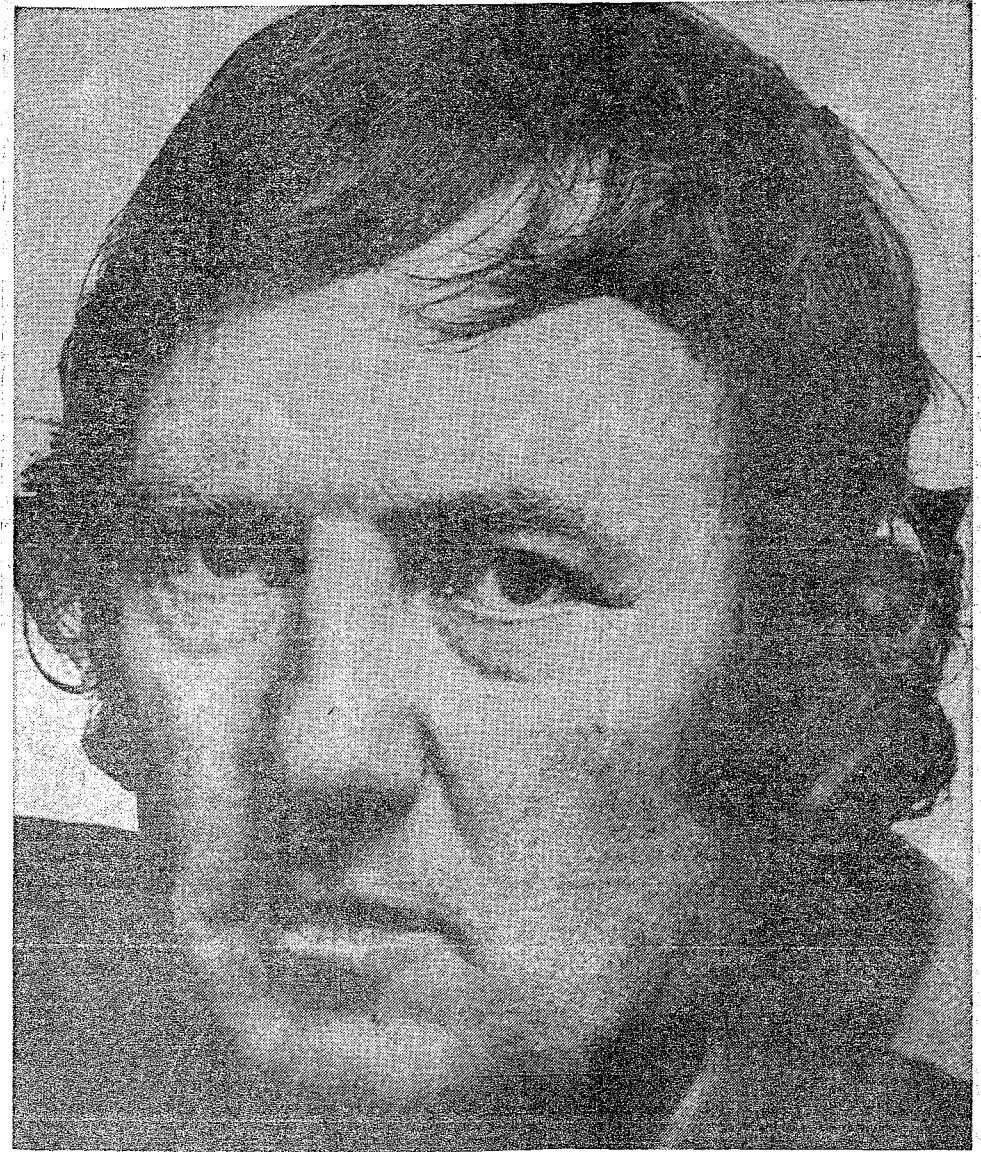

Foto E. de Jongh

moet ik ook niet aan denken.'

Heeft het interview van Lidy van Marissing met Vogelaar in Podium nog niet gezien. Ik laat hem het gedeelte uit de tekst over Mulsch lezen.

H.C.: 'Hij noemt Mulsch een oud pruttelend mannetje en zegt het is levensgevaarlijk zoals Mulsch over Cuba praat. Hoe kan een oud pruttelend mannetje levensgevaarlijk zijn?'

Noemt zich zelf geen revolutionair, maar, wat de tactiek betreft, een ouderwetse reformist. Dit in verband met zijn voorkeur voor Mao's Rode Boekje uitgegeven door kapitalistische uitgever Bruna. 'Ik

'Harry (Mulsch) omringt zich bij voorken door mensen met kwaliteik. Ik zeg, op de mesthoop bloeit de bloem. Ik vernietig me niet door met één soort kwaliteitsmensen onder een stoep te zijn. Ik wil er middenin zitten, kijken, pikken wat er is.'

Binnenkort verschijnt bij de Beirge Bij een bundel verhalen en verslagen van Claus. Natuurgeskiedenis. Onder regie van Ton Luts zal worden opgevoerd zijn 'Spaanse hoer'.

Ik: 'En zo mooi is die toch niet.'

H.C.: 'Hu, help, vreesaanjagend, geweldig, gruwelijk. Daar zijn alle sprookjes op gebaseerd. Als ze variaties van de libido willen laten zien, laat ze die dan technisch uitleggen, goed duidelijk tonen. En niet verrijnd, gebaseerd op schaamte en angst. Heb je nooit die Chinese onderrichtingsplaatjes gezien voor jongelui? Die mensen zie je van alle hoeken en kanten, heel precies, zonder de verraaging die kunst altijd heeft. Waardoor de invoering in de activiteiten van de natuur uitgroeit tot een meesterwerk. En het is heel lief ook, in tegenstelling tot de Ja-

VERVOLG VAN PAGINA 3

een actrice een minnaar te bezorgen als ze daaraan behoefte heeft en het haar voor haar rol zou oppoppen. 'Ach, ze moeten per definitie exhibitionist zijn, van hier, pak me dan. Het is er niet. Het zal wel aan de opleiding liggen. Jonge mensen moeten daar wel van gaan schuim-bekken. Dat ze in opstand komen is heel goed, maar je verandert er het toneel niet mee. Je moet tegen Paul Steenbergen zeggen, ga jij es opzij, dan zal ik het verder spelen. Daaraan ontbreekt het. Ik zou als ik op de toneelschool was en 20 jaar, met een aantal anderen van Hamlet bijvoorbeeld de rollen verdelen en die instuderen, zoals het zou moeten zijn. Dan tijdens de voorstelling achter het toneel gaan en op een bepaald moment zorgen, dat de anderen geen kans hebben en dan staan wij daar. Nee, geen putsch, een lesgeving. Met eieren gooien is infantilisme zonder weerga. Een verweermiddel van lage geestelijke orde. Je moet ze even laten spelen en dan laten zien wat wij willen.

De meeste Belgische en Nederlandse acteurs hebben één stramintje met mogelijkheden, ze gaan er niet meer buiten. Kunnen dat niet meer omdat in hun stem, musculatuur cement zit. Als ik naar de comedie ga wil ik zien wat ik niet kan. De hinkstap-sprong en in die sprong en jkte wil ik de tekst van Shakespeare horen. Verrukkelijke dingen. In mijn stuk gebeuren die ook niet. Ik doe wat ik kan bereiken met deze acteurs. Ik wil het bij de natuurlijkheid houden en daarin verschuivingen aanbrengen. 't Is niet mijn ideale manier om toneel te zien. Als ik het te zeggen had en een troep had, zou ik naar de hinkstap-sprong toe werken.

Grotowski, wat die man met het menselijk lichaam doet. Op de onderarmen staan, dan een politiek commentaar met het kniegewicht. Het hele lichaam en de stem worden uit elkaar gerukt en gepakt. Deformaties zoals Picasso doet. De metafysica en de beetje kwalijk rituele grondstof van Grotowski liggen mij niet zo, maar ik vond het toch wel uitermate stimulerend. Verder zit het in Europa helemaal vast, stopverf. Ze acteren vier zinnen, snakken naar adem. Hangen aemchtig blazend in een hoek. Mevrouw de koets is daar. En meteen op apegapen.

Zijn directeurschap van het theater in Gent dat niet doorging: 'Ik was o.a. van plan de rol van Miller in 'After the fall' te laten spelen door een dwergmonster, zodat het hele stuk een straf voor hem werd. Zodat de waanzin werd aangebond. Het ging niet door. De mensen ruiken dat. De theaterwereld is klein. Ze weten, dat je rotzooi in huis haalt, jonge mensen.'

Toneelplan: 'Vier jaar geleden hebben we een brochure gemaakt o.a. Walter Tillemans en ik, een ontwerp voor een nieuwe vorm van toneel. We hebben er een jaar aan gewerkt en het voorgelegd aan de minister. Niets. Nu is het weer hangende, geloof ik. Vooral voor Vlaanderen is het noodzakelijk dat er wat gebeurt. Bij ons ligt het nog eerder op zijn gat. Een heel klein percentage weet maar dat er toneel bestaat.

BONANZA

T.v.: 'Ik kijk naar alles. Niet voor niets komt in mijn stuk de tv voor. 't Is zo stil in de straat, zegt hij. Ze kijken naar Bonanza, zegt zij. Dat is Tsjechov-melancholie. Allemaal kijken ze naar Bonanza. Als ik er niet naar keek, zou ik schrijven... een grote eenzaamheid.'

Ik: 'De man schopt de tv kapot.'

H.C.: 'Hij is kwaad. Ze doet hem aan, ze heeft gezegd dat ze naar de vijfde aflevering van een familieserie wil kijken. Hij zegt: het gaat nu om onze familie. Twee keer draait hij hem af, de derde keer slaat boete. Hij, pas thuis uit de gevangenis, wil niet dat ze wegvlocht in de plaatjesdoos. 't Lijkt me een leuk effect in het theater de vernieling van de tv als weer-wraak.'

Werkt maar een enkele keer 'savonds. Wil per dag een bepaald aantal pagina's schrijven. Met de hand. Eerst noteren in kleine letters, veranderen in nog kleinere letters en de laatste versie in mooi leesbaar schoonschrift. Soms gaat het meteen goed, soms is het voor journalisten een paar vaststaande antwoorden hebben.'

Toen hij achttien maanden was deden zijn ouders hem in een katholieke inrichting. Vertelt van de vele daar doorstaane vernederingen. 'Ik heb er in de Hondsdagen over geschreven. Op de speelplaats zat ik es naast een jongen, die zijn knie had geschramd. Ik ging met mijn vingers langs de schram. Toen kwam er een non, die zei: jij meteen mee. Ik werd opgesloten in de keuten. 's Avonds werd door de hele kostschool voor me gebeden. De moeder overste kwam speciaal het gebed uitspreken. Zonder dat ik wist wat ik gedaan had. Ik was een jaar of zes. Mei '40 mocht ik eruit.'

H. C. (lachend): 'Natuurlijk niet, je moet voor journalisten een paar vaststaande antwoorden hebben.'

Stelt tegenover de uitleg van zijn ouders

een verklaring voor de kostschool die mij meer behaagt. 'Mijn grootvader was hoofdinspecteur bij het katholiek onderwijs. Ze konden mij in de inrichting plaatsen tegen een goedkoop, zeer laag tarief.' Zijn vader: 'Bouwt in sappige woorden een schitterende figuur op, wiens hobby de laatste tien jaar is in zijn eerste huizen slopen. 'Hij klimt naar het dak, smijt pannen, ramsen, deuren, loodgieterswerk omhoog. En dan zie je hem op een goede morgen met een breektijzer, ik zweer het. Hij beukt toe de muren instorten, dat is zijn grootste genot.' De boetes, die betaald moeten omdat hij niet alles tijdig opruimt. Zijn hartstocht van telkens in een ander huis trekken, het schilderen enz. en weer rusteloos naar een ander uitzien. Het verzinnen van verhalen. 'Niets is waar, altijd is hij iets erom heen. Als jongen vond je dat irritant. Ik ben al gauw weggelopen van huis, wou boksen leren om hem te verslaan. Maar allemaal zijn we nu dol op hem. Wonderlijke zezens heeft hij van ons gemaakt. Moeder zjuift mee, ze trekt zich nergens iets van aan. Mijn werk vinden ze geweldig maar ze lezen het niet. Als er een reactie komt die niet goed is, vertelt vader van de seksuele afwijking van de criticus. Dan weet hij weer iets.'

Mondriaan: 'Dat is de kracht van Holland. Nou, hoor ik dan, dat is zo eenvoudig gezegd. Alsof dat een kwalificatie ten goede zou zijn. Het is niet zo, dat a priori een adjectief beter is dan vijf. De Buddingh'-kant is een Hollandse trek en voor mij geen kwalificatie. Ik gebruik rollende, brullende, oratorische zinnen en ook manierismen, zoals in mijn Verwoerd-dering. Daar moet je doorheen pulken. Nou goed, je moet alleen dingen doen, die je niet kunt. Als je een roman schrijft, moet je het niet doen net als de vorige. Een tweede Deedee zou mij makkelijk af-gaan maar daar is voor mij geen lol aan. Ik wil avontuurlijk terrein zodat je van tevoren weet, dat je het niet meester bent. En mijn schrijfwijze hangt af van het onderwerp.'

Ik: 'Vestdijk vertelde dat hij verliefd werd op het meisje Trix uit zijn De Kopen-Tuin.'

Ik: 'Vestdijk vertelde dat hij verliefd werd op het meisje Trix uit zijn De Kopen-Tuin.'

Ik: 'Vestdijk vertelde dat hij verliefd werd op het meisje Trix uit zijn De Kopen-Tuin.'

Ik: 'Vestdijk vertelde dat hij verliefd werd op het meisje Trix uit zijn De Kopen-Tuin.'

MEISJES VAN ZESTIEN

H. C.: 'Dat heb ik nooit gehad. Ik was snel verliefd op de mogelijkheid. Mijn wensdroombeeld zijn meisjes van 16, klein en met kort zwart haar, die nogal brutaal zijn. Mijn vrouw is heel groot en blond, dat is nooit mijn fixatie. De echte meisjes waren klein en donker, toen is de lange blonde gekomen en weg gingen de kleine zwarte. Alles klopt. Als ik ouder word, zullen ze we 18 en 12 worden en nog ouder 10 en 9. Heel kleine reetjes vind

je in de bossen vaak met gebroken pootjes. Door de oude zware, die erop gaan.' Ik: 'Vestdijk zei tegen mij dat hij jou nu de belangrijkste Nederlands schrijvende auteur vindt.'

H. C.: 'Dat heeft hij ook tegen een ander gezegd, ik begrijp dat niet. Ik beschouw wat ik gedaan heb als een beginperiode. Ik ben niet blind voor bepaalde kwaliteiten maar het is een begin en ik zou het unfair vinden als ik nu onder de bus geraakte. Al is het allemaal niets vergeleken bij Gogol en Dante's Inferno. Ja, ik ben wel veranderd. Vroeger bekommerde ik me vaak over het beeld, dat ik naar buiten toe maakte. Ik geloof dat ik daar meer afstand van doe. Ik vind ook, dat ik met mijn energie en tijd niet zo losbandig moet omspringen. Ik heb erover gedacht te gaan filmen, maar ik moet mijn werk kanaliseren. Ik maak nog kleine schilderijen naar collages.'

Ik: 'Je gedichten komen die anders tot stand dan je proza?'

H. C.: 'Né, een stuk als 'Vrijdag' vereist een opbouw, een organisatie van de taal, net als een gedicht.'

De man zegt: 'gij kunt hem hebben den jonge vent met haar en al. Ge kunt er een fourruren borstel van maken tegen uwen buik.'

Zij zegt: en overal. Hij: Val dood gij. Dat is althans voor mij een theatergebeuren. Ook op de taal komt het aan, die muziek dringt wel tot je door.'

Soms wordt er gezegd: in vijf jaar heb je geen roman geschreven. Dan, kijken ze een beetje somber. Ik ben niet op de wereld om romans te schrijven. Ik ben aan niets gebonden, aangezien ik niet op zoek ben naar mezelf. Ik heb tijden dat ik schilder. Ik heb niet het minste talent als schilder, maar ik voel me rot als ik niet bezig ben, als ik niet schrijf. Ik heb geen depressies omdat ik altijd bezig ben. Daarom... ik registreer nu dit stuk. Die tijd had ik voor het schrijven kunnen benutten. Het is niet om dit stuk dat ik dit nu doe, als ik iets geschreven heb, interesseert het me niet meer. Als ik alleen zou schrijven, zou ik knetter-ged worden. Zink ik in bed, mijn hele organisme zou er zich tegen verzetten. Ik neem nooit chemische middelen, nooit medicijnen nee, geen asperine, niets. Ook geen LSD. Vinkenooft heeft es gezegd, je krijgt de sensatie van geboren te worden. Ik zei, dat wil ik helemaal niet. Voor mij is het berg af gaan in de geboorte terug te vluchten. Ik wil eerlijk op het terrein van de gewone onderwetse rede een aantal problemen oplossen.'

Ik voel ze wel aankomen, de depressies, het lijkt op zweren, die je moet onderdrücken. Ik denk, zet het mes erin. Gauw iets doen. Zoals wie valt, zich vast grijpt en roept: help. BIEBE

VERVOLG VAN PAGINA 1

5. Omdat hij toch in de buurt van het vliegveld was, moest het minister Bakker zijn opgevallen, dat daar een gloednieuwe sportfabriek staat, in opdracht van de Amerikaanse Solitron gebouwd, maar zonder enige arbeid die daarbinnen wordt verricht. De Amerikanen hebben na de dertigste mei niets meer van zich laten horen. Er wordt gefluisterd dat de Solitron failliet is, maar het kan ook zijn dat de Amerikanen dat van Curaçao denken. Het resultaat is hetzelfde: geen werk voor Antillianen, zoals ook in de binnenstad niets werd opgebouwd van wat 30 mei werd platgebrand.

6. Minister Bakker heeft zich ook van zijn representatieve kant laten zien. Op Aruba opende hij het gloednieuwe Holiday Inn Hotel. De minister was in stemmig smoking, zijn vrouw in cocktail-dress. De statenleden van de Frente di Obhero werden bij die opening niet toegelaten omdat zij hun kaki-Castropakken wisten te dragen. Zij hebben toen boos Aruba verlaten, waar juist onderhandelingen over de kabinetsformatie waren begonnen. Het feest van de Holiday Inn werd in ieder geval niet verstoord. Dat van de kabinetsformatie wel.

7. In dezelfde krant waarin ik over de opening van de Holiday las, zag ik dat er in Aruba een Acton pa Libera Antigas, een bevrijdingsbeweging voor de Antillen was opgericht, die vernietiging van het Statuut wenst. Bij komende ronde-afel-gesprekken is het goed elke dingen in gedachten te houden, opdat wij later niet zeggen dat wij het niet geweten hebben. In een begeleidend protest werd gewezen op het bijwonen van cocktailparties in avondkleding, waarbij finaal over hoofd wordt gezien 'de onmenselijke toestanden die o.a. heersen in 'Naked City' en de 'Village'. Dat betref dan Aruba, maar de minister weet natuurlijk ook, dat Willemstad een wijk Fleur de Marie heeft, zonder straten, zonder toiletgelegenheden waar de mensen in huisjes van golfijzer en bordpapier wonen. Dat is midden in de stad, dus dat kan geen bezoekende minister of parlementariër over het hoofd gezien hebben.

8. Van Aruba is het nog belangrijk te melden, dat nu bij eilandsraad en Nederlandse overheid een subsidie is aangevraagd van een half miljoen Antilliaanse gulden, dit is één miljoen Nederlandse gulden, voor de aanleg van een pijpleiding van 7 km voor de waterbesproeiing van golfterrein. De oorspronkelijke ramingen zijn wat verkeerd uitgevallen en daarom is deze hogere investering voor een golf-terrein van 18 holes noodzakelijk. Ter

beoordering van het toerisme, en in de hoop dat er ook een paar druppeltjes van de gouden regen buiten het terrein op de bevolking zullen neerduwelen. Dit is trouwens een net zo leuke tip voor Nederlandse kamerleden om vragen over te stellen, als voor de minister om erop te antwoorden.

9. Nog twee opmerkingen tot slot. In zijn gesprekken met Antillianen waarbij minister Bakker een ieder wilde overtuigen van de zeer goede bedoelingen van de Nederlandse regering, heeft hij bij herhaling gewezen op het vele Nederlandse geld dat in de oprichting en instandhouding van de buurtcentra is bestond. Hij moet er inmiddels zijn achtergekomen, dat die centra voornamelijk werden gebruikt tot activering van het kiesersvolk van de Democratische Partij, als heersende cliqué. De Nederlandse regering moet beseffen dat zij zich met dit soort ontwikkelingsstuip verbindt aan de partij der machthebbers en daarmee partij wordt in een binnenlandse politieke situatie.

10. Een aardige demonstratie van wat machthebbers vermogen was het voorlichtingsstencil, dat de gevolmachtigd minister voor Suriname in Den Haag via zijn medewerker H. S. Kensemil, onder de Nederlandse pers liet verspreiden ter voorbereiding op de verkiezingen. Volgens de stencil heeft alleen de NPS van J. A. Pengl vanaf haar oprichting een waarlijk nationale partij willen zijn. Letterlijk volgt er dan: 'Als gevolg van een doelgerichte integratiepolitiek (verkiezingsprogramma van de NPS-vdBg.) heeft zij een steeds groter wordende aanhang onder de hindoestanen en indonesiërs. De NPS is ook duidelijk de partij waarin alle groepingen zich thuisvoelen.' Wij weten nu dat de NPS is gedaald van 18 naar elf zetels in de staten, dat zij werd verlaten door Hindoestaan, Creool en Indonesiër. De Nederlandse regering, met als verantwoordelijk minister drs. J. A. Bakker, zal zich telkens weer moeten bedenken met welk regime voor een bepaalde periode in zee wordt gegaan, voor welke politieke groepingen daarmee is gekozen en welke gebreken daardoor op het Nederlandse erf worden neergeslagen, welke oppositiepartijen daarmee buitenspel komen te staan en wat daarvan de consequenties zijn voor de voortgezette koninkrijksbanden en de ontwikkeling op politiek en economisch terrein van onze aangehouden betrekkingen overzee. Op den duur zal dat een onmogelijke taak blijken te zijn op zo grote afstand, voor een zo klein land als Nederland. Op den duur zal ook blijken, dat men het daar ook eigenlijk al eerder en beter zelf had gekund, alle hooggeroemde koninkrijksbanden ten spijt.

J. VAN DEN BERG